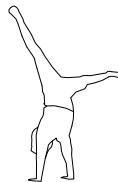

Atoma

Martin Ferrani elkarrizketa

Ikerkuntzak gure inguruko objektuei balio erantsia ematen dien garai honetan, hainbat begirada luzatzeko premia larrian topatzen dugu geure burua. Askotan, berrikuntzak ikuspegi-aldaketa baten beharra dauka, eta gure egunerokotasunean topatzea ez da, kasu gehienetan, ariketa erraza suertatzen.

Ibai Gandiaga

Gako-hitzak:
Artea
Sortze-prozesua

Arteak paper hori bete dezake, dudarik gabe. Arrazoï butsaren lokarrietatik at, motiborik gabe, justifikaziorik gabe, edozeren aldarrikapena lau haizetara zabaltzeko balio digu arte-munduak. Prozesu berriak irekitzen dizkigute artistek. Aztergai dugun adibide honetan, bidea da helburua.

«Ez dakit zure erantzunak zure kideekin alde zurretik kontsultatu beharko dituzun ala ez, baina urruti edukita, kar-kar...». Leiboaz beste aldera, sortzen ari diren euri-putzuek Errege Katolikoaren kaleko eraikinen isla dardaratsua azaltzen dute. Negua ate joka badaukagu ere, hiriko tabernak jendez eta house musikaz lepo daude. Atoma kolektiboko partaide den Martin Ferran arkitektoarako ikasleak Artzain Onaren itzalpean dagoen taberna batean elkartzeko burutazioa izan du; eseri orduko, 2008ko Gure Artea erakusketarako sailkatuta izan zela jakin ondoren prest genituen galderak bota dizkiogu.

Atoma, Atoma... Noiztik ari zarete lanean?

Ion 2005ean ezagutu nuen, eta berehala hasi ginen elkarrekin lanean. Oso harreman pertsonaletan oinarritutako lan-taldea da, ez nuke kolektibo hitza erabiliko gurea definitzeko, behar bada erdibidean kokatuko litzatekeen egitura batekin parekatuko nuke. Aspaldi ezagutzen dugu elkar, ikaskideak izandakoak gara. Ion eta Aitorrek Arte Ederrak ikasi, eta elkarren interes batzuk diela medio, proiektuak egiteari ekin genion. Proiektu horietako bat Madrilgo diru-laguntza programa batera aurkeztu genuen, **Madrid Procesos**. Eman egin ziguten, eta esan genezake hor hasi zela nahaste-borraste hau.

Madrid Procesos, Madrilgo ikus-entzunezko artisten elkarrekin antolatzen duen diru-laguntza programa bat da. 2006. urtean, "Kea" proiektua saritu eta segituan ekin zioten materiala eta dokumentazioa metatzeari gure mutilek. Urtea bukatzean, material mordoarekin zer egin pentsatzen hasi ziren.

Bosgorailuen orroen arteak, Martinen abotsa leun eta xuabe aditzen da. Gure Artea, Eusko Jaurlaritzak orain dela 26 urte asmatutako tresna

bat da euskal artistak ezagutarazteko. Artearen munduan, arkitekturen bezala, kritiko eta komisarioek esan behar diete birtarrei, antza, zer den ona eta zer den txarra.

Prozesu hitza aipatu duzula, lehiaketa ezin hobeki atxikitzen zitzazuela ematen dit, ez da hala? Zuen obra, helmuga barik, tarteko bidearen azterketa bat dela ematen baitu. Norabait heltzeko desiorik ba al dago, ala ez duzue garrantzitsutzat hartzen?

Beno, lan honi buruz ari bazara, zehazki, Madrid Procesos beka lan-prozesuetan oinarritutako deialdi bat zen, eta gure hasierako lanarekin oso ondo moldatu zen, ez baikeneukan, hasierako pausoetan, helmuga jakinik. Agian **gure lan egiteko moduak eragindako ondorio bat da, oso intuitiboak baikara**. Elkarrekin daukagun konplizitateak oso modu naturalean sortzen ditu bai ekarpenak, bai prozesu horren ondorioz sortutako hausnarketak.

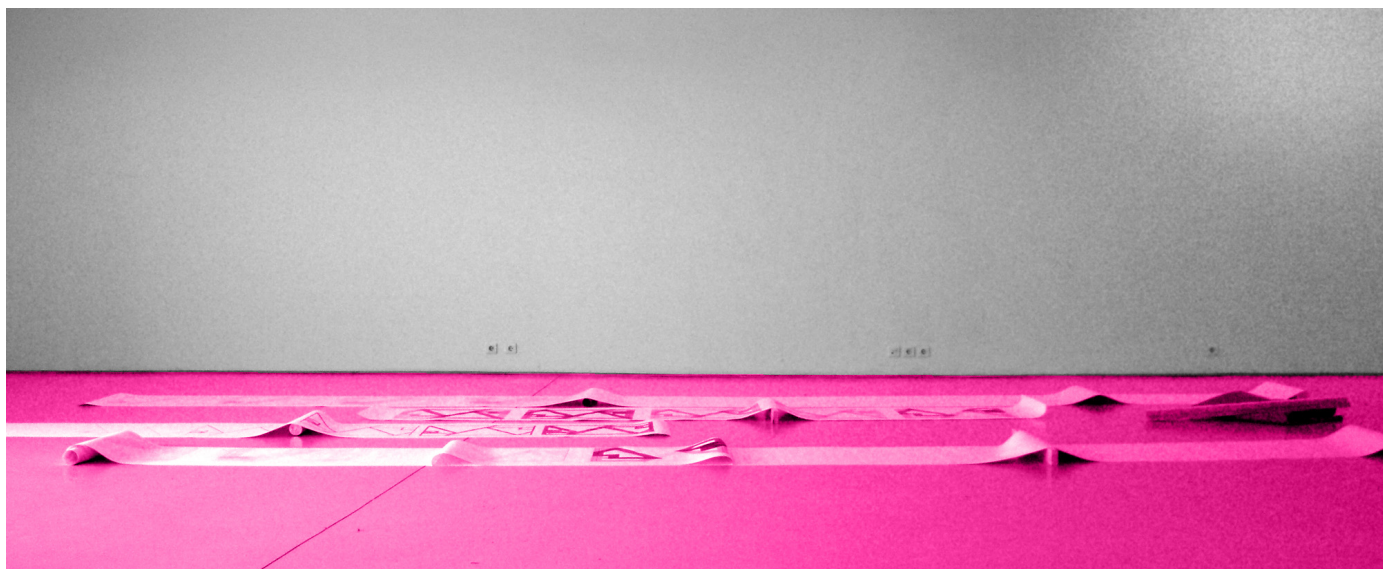
Egingo al didazu "Kea" proiektuaren laburpentxo bat?

Bai, noski... baina agian ez da helburu erraza, **gure lana erreflexiboa baino gehiago deskriptiboa baita**. Eduki ditzakegun interes erreflexiboen adierazpena zaila da berez, horregatik arteak eman ditzakeen espresio moduak oso erakargarritzat ditugu. Beraz, ezin diezazuket "zer" den azaldu, baizik eta "nola" garatu dugun.

Kearen balio eskultorikoak interesatzen zitzazkigun. Dokumentazioa ekoizten eta metatzen hasi ginen, adibidez gai antropologikoagoetan oinarritzen ziren bideo-artxiboetan: Donibane gaua, edo Zeanurin urtean behin pizten den karobia...

Karobia?

Bai, karea egiteko erabiltzen ziren karezko labe tradizionalak. Mendi magaletan kokatzen dira normalean. Putzu moduko batean egurrak sartu eta kareharriz estaltzen dira. Egurra erretzen denean, kareharrira behera erortzen da eta beste tunel txiki batetik karea ateratzen da. Zeanuriko kasuan, oso esperientzia polita izan zen, karobiaren aitzakiarekin egundoko sardina-

Bilboko Rekalde Aretoan Gure Artea 2008rako burututako instalakuntza

Argazkilaria: Atoma

jana antolatzen baitute, eta kristoren barreak bota genituen. Gainera, kuriosoa izan zen: artearen orbitan biraka den proiektu intimo bat hori daraman arduradunari azaldu genionean, oso erlazio ederra sortu zen.

Laburbiltzeko, kearen fenomenoak jasotzen den tokietara jo genuela esan dezakegu. Donostiako Egia auzoan bideo moduko bat grabatu genuen, Donibane gaua, Zeanuriko jaia... dokumentazio-lan ikaragarria egin genuen. Bidean, alde eskultorikoak gutxika garrantzia galtzen joan ziren, eta beste zenbait gauzak irabazi.

Proiektua oso plurala izan zen. Adibidez, Tabakaleran sute-simulazio bat egin genuen, ke-makina batekin ibilbide bat betetzen joan zen, eta bitartean prozesu guztia bideo eta argazkietan dokumentatu genuen. Ideia hori Madrid Procesos-eko proiektuan bururatu zitzaigun, Madrileko suhiltzaileekin egiteko. Azkenean, arazo batzuk zirela medio, guk geuk egitea erabaki genuen.

Erakusketan bertan ikusgai dugunaz aparte, sakontasun handiko proiektua dela antzematen da, ezta?

Bai... kontuan hartu behar da "Kea"ri buruz ari garenean, hiru urtetako lanaz ari garela. Ibilbide horretan ez gara proiektu bakarraz ari, baizik eta oso modu naturalean kateatu diren proiektuez baizik. Egun "Kea" proiektuaz galdetzen didazu, eta agian hasierako ekoizpen material horrek ez dauka niretzat hasieran hartu zuen garrantzia. Urrun gelditzen zaigu, eta tartean beste mila pauso egin ditugu.

Madrid Procesos bukatu zenean, ez zen erakusketa formal bat egin, dena oso modu irekian utzi zen. Ondorioz, guk ekoiztutako materialak modu berbera hartu zuen, bukaera bat jaso gabe alegia. Momentuan Artelekun genbiltzan lanean, eta gure lanaren erakusketa bat egiteko proposamenarekin aurkitu ginen. Aitzakia horrekin proiektuaren osotasuna hartu eta hain-

bat material espresuki ekoiztu genituen, adibidez kartel bat egin genuen. Kartel hori Gure Artea lehiaketarako aurkeztu genuen, eta barnean sartzeko aukeratu gintuzten. Ibilbide artistikoa baloratzen zen, eta horrek pixka bat harritu gintuen, ez dakit...

Hasiberriak zaretelako?

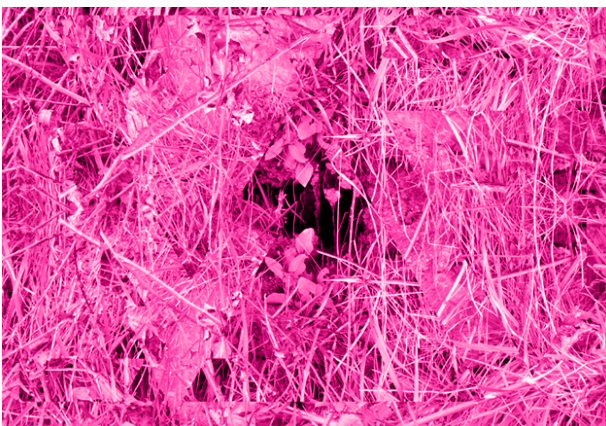
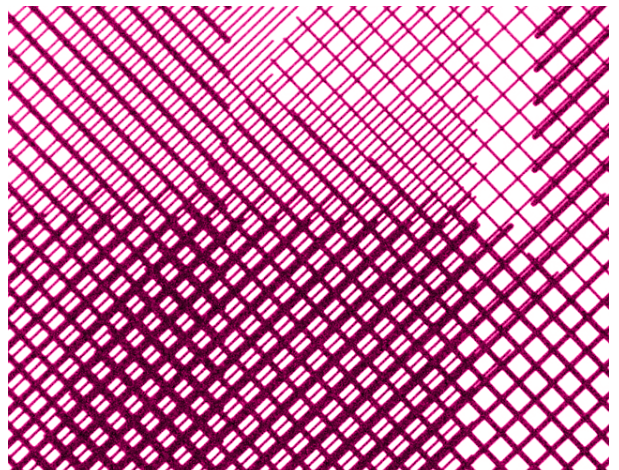
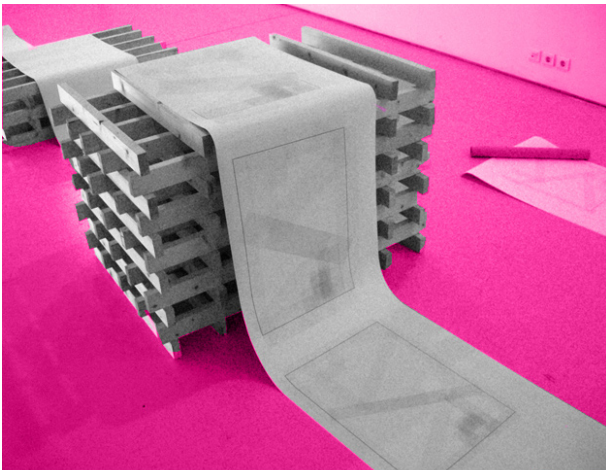
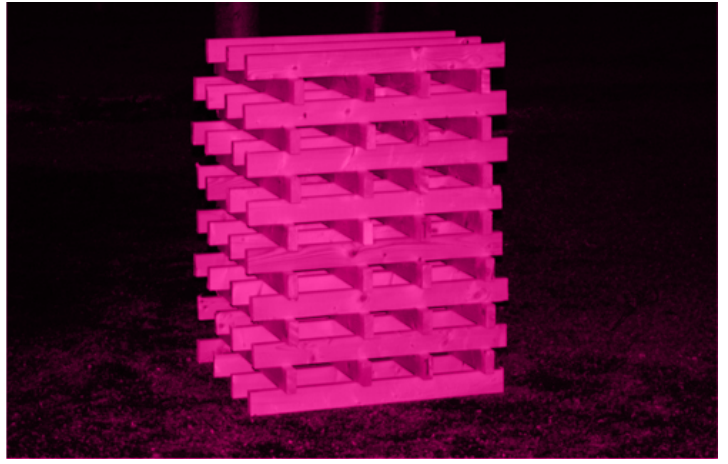
Bai, hori da! Kar-kar! Beno... pixka bat bukatzeko, kartel hori aurkeztu beharrean, lortutako ondorio formalak garatzea erabaki genuen. Agian, nahi baduzu, proiektua modu lausoago batean aurkeztea erabaki genuen. Esperimentazio jarraitu bat. Arrisku-puntu bat zeukan, agian lana garatzen jarraitzeko testuinguru onena ez zelako. Azken finean, Gure Artea lehiaketan obra bukatua saritzen da, eta ez dago tarteko diru-laguntzarik.

Zer irabazi duzue proiektu honekin?

Bada arkitekturako ikaslea naizenetik, agian prozesu enpirikoa eta "froga-akatsa" metodologia aipatuko nituzke. Gu proiektatzean, oso ohituta gaude ideia nagusi bat izatera, eta eskolan, nire bizipenen arabera, nahiko proiektu irrealen aurrean jartzen gaituztela ematen dit, konstruktibitate aldentzen direnak. Fisikotasunetik aldentzen direnak, alegia. Ez naiz irakatsi diguten metodologia hori zalantzan jartzera sartzen, baina proiektu honetan nire ekarpen nagusia fisikotasun hori dela uste dut: arazo erreala, eta horri nola egin aurre.

Jendearekiko harremana gorai patuko nuke ere; zure mobidez ezer ez dakien enpresa bateko arduradun bati tramex xafra bakarra eskatu, eta pertsona horrek zure proiektuarekin hartzen duen konpromisoa ikustea, ez dakit... oso aberasgarria izan zen.

Arteak fisikotasunetik aldentzen bada ere, zuen obrari azken urteotan arkitektura-aldizkarietan ikusgai izan ditugun prozesu-arkitekturen antza hartzen dio. Pertsonalki, eta erakusketaren esperientzia bakarra izanik, oso zaila suertatzen da ulermen oso batera heltzea.

Irudiotan, Zeanuriko karobiko festan egindako bideotik ateratako still-ak, Ensayotipo02 deitutako egurrezko egitura eta Madrid Procesos erakusketa eta Suaren Tetraedrotik eratorriko irudi abstraktuak ikusten dira. Argazkiak eta inudia: Atoma

Kar-kar-kar! Ba egia esan ez dut horretan inoiz pentsatu. Hurrengo batean erantzungo dizut.

Nola definituko zenuke zuen lan-prozesua?

Buff... azkenean hiru urteko epeaz ari gara hitz egiten, nahiz eta hasiera batean hirurak leku fisiko berean jazo, baina gerora bakoitzak bere bideari jarraitu zion, zenbait beka eta bizitzaren gertakizunak direla medio. Ez gara inoiz oso modu diziplinatu ibili, baina momentuz emaitzak ematen ari den metodo batekin egiten dugu lan.

Berriz ere intuizioa?

Bai! Batzuek besteek baino garrantzi handiagoa ematen diete zenbait gairi, eta bakoitzaren momentu pertsonalaren arabera Ion, Aitor edo nire pisuak zama gehiago pilatu dezake proiektuan. Azkenean **elkar ulertzean eta konplizitatean oinarritzen den lana da. Ez gara inola ere oso erreflexiboak, eta hori niretzat oso garrantzitsua izan da, karrera-urteetan oso prozesu ideologikoetatik mugitzen bainintzen.**

Taldea kasualitate edo patuaren bitartez bildu zen. Baina urteak pasatu ahala, diskurtso komunikatu eratu al duzue?

Ez... **diskurtso bat egotekotan, hirurok gure interesak bateratzen ditugun momentu batez hitz egin beharko genuke.** Momentu horretan hirurok imajinarioan zerbait komuna aurkitzen dugu. Horrek dakarren egonkortasunetik funtzionatzen duzu, baina oreka prekario bat dela konturatzen zara. Komuna, agian, gure testuingurua litzateke, Artelekuko bizipenak kasu.

Galdera arkitektura eta artearen marra fin horretan mugitzen diren estudioen parekoak ote zineten argitzeko zen, adibidez Santiago Cirugedaren lana. Leku guztietatik antzak bilatzen ari natzazue, barkatu!

Kar-kar-kar! Ez dugu inon kokatzea bilatu, ez da traumatizatzen gaituen ezer.

Hara, nire usteak erdi ustel berriz ere. Martinen apaltasunak, nire arkitekturarekiko konexio hori eginaraztea zupuzten du. Dena den, bere hitzak entzuten ditudan heinean, bi prozesu sortzailearen arteko lotura gero eta gehiago sendotzen doa.

Eta ez duzu azkenean arkitekturarekin alderik topatzen? Azken finean, proiektu bakoitzaren atzean egundoko lan pila dago, hausnarketa mordo kasutan, mila parametro ezberdinen batuketa... eta azkenean AI formatuko planoan kristalizatu behar dituzu kontzeptu horiek guztiak, udaletxeak bisatu dezan.

Beno, **lan artistikoak beti izango du sintesi baten beharra, eta agian sintetizazio-lan horren gabezia gure lanaren ezaugarria izan daiteke.** Erakusketa bat egiten duzunean, sintesi-ariketa hori egin behar izan genuen, baina gure lanak zerbait adierazgarri izatekotan, gauza txiki askoren metaketa izan dela **esango nuke.** Ez dago hori berez defendatzen, baina horrela suertatu da.

Kartela ikusi nahiko nuke!

Beno, kartelak Gure Artean ikusi ez genuen potentzialitate bat dauka. Dena den, erakusketa ikusi zena hortik eratorria da. Aldi berean, aurreko gauza askorengandik eratorria zen kartela bera.

Erakusketa ikusten zirene paper-biribilli horietako irudiek jarraitzen al zioten kearen sintesia zen barne-legeren bati?

Kartelatik eratorritako zerbait da. Kartelak bi alde zituen, alde batean argazki bat, bertan behera utzitako karobi baten argazkia. Beste aldean, tetraedro baten zatikatzea dator. Erakusketarako, irudi horren zatiketa bat egin dugu.

Eta zergatik tetraedroa?

Bada, **suhiltzaileen eskuliburuetan agertzen den “Suaren hirukia” delakotik dator;** oxigenoa, erregaia eta beroa. Hiru osagai horiek sua sortzen dute, elementu errealek eta fisiko bezala. Sua itzaltzeko horietako edozein kendu behar da. Dena den, fenomeno batzuk hiruki horietatik kanpo gelditzen zirenean, eta laugarren osagai bat azaltzen zen, kate-erreakzioa. Hortik dator tetraedroa. Guk irudi horren interpretazio moduko bat gauzatu dugu. Hortik, kartela eta ondorioz erakusketa ikusgai zen grafikoa eratorri genituen.

Mmm... grazia egiten dit, joan eta etorriko prozesu bat egin duzuela ematen du; hasiera batean oso azterketa sakona eta polidrikoa egin duzue, gai antropologikoak, formalak eta prozesualak uztartuz. Horrek, denbora pasatu ahala, kartel baten itxura hartu zuen, ekoizpen material batera heldu zineten. Eta ostera atzera joan zineten, objektu batetik prozesu bat adierazten zuen errepresentaziora helduz.

Bai, banaketa bat. Argi eta garbi.

Musikaren burrunbak ez du eten. Elkarriketaren beste aldean, grabagailuaren “off” botoia sakatu eta gero, berriketa hasten da, modu lasaia batean. Artelanek nonbait ez dute mezu baten beharra, ez justifikazio baten premiarik; beren izate hutsarekin dute logika. Kritikoen aferra da, kasu gehienetan, obra horren interpretazioa egitea.

Bi norabideko prozesu baten aurrean gaudela ematen dit; Atomako mutilek, dokumentazio eta ikuspegi zabalaren fruituak jaso, eta sintesi-lan bat egin zuten. Gero, sintesi horren erantzunarekin ase ezinik, kontrako prozesua egin zuten, hots, objektutik aldenduz, kontzeptuetara jo.

Ozta-ozta, baina arkitektura eta eraikuntzarekin alderaketa topatu dezake; gai oso abstraktu batetik (adibidez, Etxebizitzia. Atomaren kasuan, Kea), alde aurretik dugun imajinarioa baztertu eta beste ikuspegi batzuk jorratu (Etxebizitzian, XIX. mendetik datorkegun familia “tradizionala”ren ikuspegi, eta Atomaren kasuan, mendeen poderioz jaso dugun “kea”ren ezagutzia eta irudiak), ondorio ezberdinak jasotzeko.

Atoma kolektiboak ez du ondorio tekniko, ez zientifiko, ez formal, ezta antropologikorik ere lortu nahi izan. Hala ere, inongo erreparorik gabe erabili ditu jakintza-arlo horiek eskaintzen dituzten lanabesak. 🙌